

Scientific journal
«ECONOMICS AND FINANCE»

SAUL Publishing Ltd, Dublin,
Ireland

Perspectives of research and development

Collection of scientific articles

List of journals indexed

Submitted for review in

Conference Proceedings Citation Index -
Social Sciences & Humanities (CPCI-SSH)

SAUL Publishing Ltd, Dublin,
Ireland,
2017

SAUL Publishing Ltd, Dublin

Perspectives of research and development

Science editor:

Drobyazko S.I.

*Ph.D. in Economics, Associate Professor,
Doctor of Science, honoris causa, Professor of RANH*

Reviewers:

David Newton

Professor at Nottingham University (Nottingham, United Kingdom)

Shatalova Nina Ivanovna,

*Doctor Hab. in Social Sciences, Professor, Head of the Department of Personnel
Management and Sociology of Ural State Railway University (Ekaterinburg,
Russia)*

Perspectives of research and development: Collection of scientific articles. -
SAUL Publishing Ltd, Dublin, Ireland, 2017. - 192 p.

ISBN 978-0-9955865-2-9

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, candidates and doctors of sciences, research workers and practitioners from Europe, Russia, Ukraine and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern economy and state structure. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern economic science development.

ISBN 978-0-9955865-2-9

© 2017 Copyright by SAUL Publishing Ltd, Dublin,
Ireland ®

© 2017 Authors of the articles

© 2017 Drobyazko S.I.

Smirnova E.A. FEATURES OF MANAGEMENT OF FINANCIAL STABILITY OF INSURANCE ORGANIZATIONS	79
6. ACCOUNTING, ANALYSIS AND AUDIT	84
Hilorme T., Guzenko Yu.,Guz V. ACCOUNTING AND ANALYTIC INTERPRETATIONS OF RISKS RELATED TO ENERGY EFFICIENCY MEASURES	84
Gordiyenko N.I. PROBITY AUDIT AS A TOOL TO MINIMIZE AND PREVENT CORRUPTION AT THE ENTERPRISE.....	87
Ovcharyk Z.D. ACCOUNTING INFORMATION IN THE SYSTEM OF EFFICIENT MANAGEMENT BY THE ENTERPRISE.....	91
7. MATHEMATICAL METHODS IN ECONOMY	95
Keranova N. MATHEMATICAL APPROACHES FOR STUDY AND ANALYSIS OF THE LAND MARKET IN BULGARIA	95
8. STATE ADMINISTRATION, SELF-GOVERNMENT AND GOVERNMENT SERVICE	100
Khashiyeva L.V. NATIONAL STRATEGIES OF IDENTITIES FORMATION IN THE GLOBALIZATION CONTEXT	100
10. MANAGEMENT	104
Andreeva T.E., Hetman O.O. IDENTIFICATION OF DIFFERENTIAL HYBRID CONFIGURATIONS OF THE ORGANIZATIONAL STRUCTURES OF ENTERPRISES.....	104
Tarasiuk O.V. RISK MANAGEMENT STRATEGIES	110
11. PSYCHOLOGY, PEDAGOGY AND EDUCATION	113
Aristova N.O. ANALYSIS AND INTERPRETATION OF PRESENT-DAY APPROACHES TO UNDERSTANDING THE CONCEPT «AGENT»	113
Bondarevska O.M. INDIVIDUALIZATION OF TRAINING AND INDIVIDUAL STRATEGIES OF STUDENTS' SELF-COGNITIVE ACTIVITY IN THE PROCESS OF FOREIGN LANGUAGES TEACHING	116
Gavrysh I. V., Dotsenko S.A., Shcherbakova O.O. STEM EDUCATION AS A MEANS OF ENHANCING THE CREATIVE POTENTIAL OF A PERSONALITY WITHIN THE FRAMEWORK OF SCIENTIFICALLY-PEDAGOGICAL PROJECT «INTELLECT OF UKRAINE»	119
Hrytsenko I.S. PSYCHOLOGICAL AND DIDACTIC BASIS OF STUDENTS' SKILLS FORMATION FOR INDEPENDENT EDUCATIONAL ACTIVITY IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS.....	122
Zahorulko M.O. THE STUDYING OF FUTURE TEACHERS' RESEARCH AND DIAGNOSTIC SKILLS AS A PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL PROBLEM	126
Kanishevskaya L.V., Stadnik N.V. THEORETICAL ASPECTS OF THE CONCEPT «RESPONSIBILITY» IN WORKS BY FOREIGN RESEARCHERS	129
Knysh I. V., Kochubey N. V. NATIONAL SCHOOL AS A CHANNEL OF VERTICAL CIRCULATION OF NOMADS IN THE CONCEPT OF PITIRIM SOROKIN.....	132
Kovalchuk V.I. THE SYSTEM OF DEVELOPMENT OF STUDENTS' CREATIVE POTENTIAL IN THE CONDITIONS OF COMPREHENSIVE SCHOOL	137
Malykhin O. V. THE SYSTEM OF ORGANIZATION OF STUDENTS' INDEPENDENT EDUCATIONAL ACTIVITY IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS	143
Olena Matviienko. INTEGRATION OF FUNDAMENTAL AND PRACTICAL TRAINING FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHER IN THE CONTEXT OF A NEW UKRAINIAN SCHOOL DEVELOPMENT	147

16. Остряньська О. А. Формування комплексних педагогічних умінь у майбутніх учителів початкових класів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». – Харків, 2002. – 20 с.
17. Петько Л.В. Дослідницька діяльність студентів коледжу як одна з умов неперервної освіти // Актуальні проблеми навчання та виховання людей в інтегрованому середовищі: зб. наук. пр. – К. : Ун-т «Україна». – 2010. – № 7. – С. 122–134.
18. Петько Л.В. Написання і захист рефератів іноземною мовою за професійним спрямуванням – один із шляхів підготовки студентів до навчання у магістратурі // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. – Випуск 35 : зб. наук. пр.– К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. – С. 132–138.
19. Петько Л.В. Програма вступного випробування з іноземної мови (англійська, німецька, французька) за професійним спрямуванням для вступників до магістратури НПУ ім. М. П. Драгоманова : метод. вказівки для студентів, бакалаврів та викл. ВНЗ / Петько Л.В., Ніколаєнко В.В. ; за ред. Гончарова В. І. – [2-ге вид., доп. і випр.], 2011. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова. – 76 с.
20. Тернопільська В.І., Дерев'яно О.В. Визначення критеріїв сформованості професійної компетентності майбутніх гірничих інженерів // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки : реалії та перспективи : [зб. наук. пр.]. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – Випуск 31. – С. 264–267.
21. Тернопільська В.І. Відповідальність особистості: гуманітарний аспект // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2004. – № 14. – С. 47–50.

Kanishevska L. V.,

Doctor of pedagogical sciences, professor

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (Ukraine, Kyiv)

Stadnik N. V.

Ph.D., Associate Professor,

Borys Hrinchenko Kyiv University (Ukraine, Kyiv)

THEORETICAL ASPECTS OF THE CONCEPT «RESPONSIBILITY» IN WORKS BY FOREIGN RESEARCHERS

Канішевська Л. В.,

д. пед.н., професор

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Стаднік Н. В.

к.пед.н., доцент

Київський університет імені Бориса Грінченка (Україна, м. Київ)

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОНЯТТЯ «ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ» У ПРАЦЯХ ЗАРУБІЖНИХ ДОСЛІДНИКІВ

The article deals with theoretical aspects of the concept «responsibility» in works which are given by foreign researchers. The analysis of these works helps the authors to conclude that foreign researchers consider moral act to be the core of responsibility, this moral act is based on moral values such as responsibility and conscience.

Key words: *responsibility, responsible attitude, moral values, duty, conscience.*

Розглянуто теоретичні аспекти поняття «відповідальність» у працях зарубіжних дослідників. Аналіз праць зарубіжних дослідників дозволяє констатувати, що основним стрижнем відповідальності вони вважають моральну дію, яка ґрунтується на моральних цінностях (обов'язку, совісті).

Ключові слова: *відповідальність, відповідальне ставлення, моральні цінності, обов'язок, совість.*

Серед широкого кола моральних характеристик особистості важливе місце посідає почуття відповідальності як переживання покладеного на неї кимсь або нею самою обов'язку, потреба звітуватися у своїх діях і покласти на себе провину за можливі наслідки.

Проблема виховання відповідальності розглядається в працях зарубіжних дослідників (У. Джеймс, Дж. Мілль, К. Левін, А. Маслоу, Ж. Піаже, К. Роджерс, Ж. Сартр, В. Франкл, Е. Фромм, Ф. Хайдер, К. Хелкама, І. Ялом та ін.).

Послідовник прагматизму У. Джеймс співвідносив проблему свободи волі та відповідальності. Дослідник стверджував, що люди вчиняють морально і відповідально, якщо вони діють практично та доцільно [1].

Аналогічний підхід до визначення категорії відповідальність сповідував Дж. Мілль, який ототожнював цю якість особистості із покаранням. «Відповідальність означає покарання – не очікування дійсного покарання, а усвідомлення того, що ми заслуговуємо на покарання» [17, с. 22].

Прихильник гештальтпсихології Ф. Хайдер виділяє п'ять рівнів атрибуції відповідальності: 1) «асоціація» – людина відповідає за кожен результат, який певним чином пов'язаний з нею; 2) «причиновість» – людина відповідальна навіть тоді, коли не може передбачити результат; 3) «передбачуваність» – відповідальність за все, що передбачає наслідок дій; 4) «умисел» – відповідальність тільки за те, що людина мала намір зробити; 5) «виправдовуваність» – відповідальність за дії людини розділяється з оточуючими [16, с. 188–192].

Ж. Піаже визначає об'єктивну і суб'єктивну відповідальність. Для дітей молодшого віку, стверджував він, «об'єктивна відповідальність є однією з характеристик «морального реалізму» – тенденції вважати обов'язок і норму такими, що існують незалежно від особистості, тобто безвідносно до обставин, за яких здійснюється вчинок» [18, с. 106; 7]. Після семи років у дітей починає розвиватися «суб'єктивна відповідальність», сутність якої полягає в оцінці людиною дій на основі наявних у неї мотивів та намірів. Цей тип відповідальності Ж. Піаже називав частиною «автономної моралі», тобто такої, що є незалежною від зовнішніх обставин [18, с. 106].

На думку Е. Фромма, слово «відповідальність» втратило свій початковий смисл і використовується звичайно як синонім обов'язку. Однак, «обов'язок – поняття зі сфери несвободи, тоді як відповідальність – поняття зі світу свободи» [13, с. 281]. Дослідник зазначає: «Відповідальність – не нав'язаний ззовні обов'язок, а моя відповідь на звернене до мене прохання, яке я відчуваю як свою турботу. Не випадково відповідальність і відповідь мають один і той самий корінь, тобто відповідати» [13, с. 87]. Отже, у прямому значенні цього слова відповідальність – це повністю добровільний акт; «це моя відповідь на потреби іншого, виражені або не виражені. Бути «відповідальним» – означає бути вільним і готовим відповісти» [13, с. 124].

Аналізуючи сутність поняття свобода у співвіднесенні із поняттям відповідальність, Е. Фромм стверджує, що «свобода не є постійним атрибутом, який ми або «маємо», або «не маємо». У дійсності, – зазначає дослідник, – свобода не існує в тому сенсі, в якому існує річ, свобода – це слово, абстрактне поняття. Існує лише одна реальність, акт самозвільнення у процесі розв'язання» [13, с. 98].

Вчений стверджує, що свобода і відповідальність взаємозумовлюють одна одну. Перша, позбавлена другої, вироджується у свавілля, а друга, позбавлена першої, – перетворюється на засіб пригнічення особистості. Отже, свобода – це «здатність зважитися на користь однієї або іншої з двох альтернатив, вибір між раціональними та ірраціональними інтересами в житті, зростанням або стагнацією і смертю. Якщо розуміти свободу в цьому смислі, то найкращий і найгірший індивіди не мають проблеми свободи вибору, у той час як така проблема постає перед середньою людиною з її суперечливими схильностями» [12, с. 107]. Таким чином, передумовою відповідальності є можливість вибору, свобода. Але особистість несе відповідальність не тільки за свій вибір, але й за відмову від нього, за його нереалізацію.

Не можна не погодитися із думкою В. Франкла про те, що з відповідальністю пов'язана й така категорія як совість. Дослідник визначає совість як «...результат вторинної інтеріоризації моральної вимоги. Вона постає не тільки як момент усвідомлення, а й як специфічне переживання на рівні неусвідомленої і непідзвітної суб'єктивної психічної діяльності... . Завдання совісті – відкрити людині, яка живе в цьому світі, що «те, що треба» – її обов'язок» [12, с. 109].

Усі природжені потреби наведені А. Маслоу у вигляді ієрархії із семи рівнів потреб (фізіологія, безпека, любов, повага, знання, естетика, самоактуалізація). Суб'єкти, що самоактуалізуються, – це ті, хто «дослуховується до власного голосу, беруть на себе

відповідальність» [5, с. 55]. Досліджуючи відповідальність як механізм реалізації потенціалу особистості, що сприяє самоактуалізації, дослідник зазначав, що відповідальність властива буттю природи, що передбачає її педагогічну реконструкцію в рамках «справжніх цінностей» людини. За такого підходу завдання педагога – навчити своїх учнів перейти від опори на середовище до опори на себе і саморегуляції.

На думку К. Роджерса, відповідальність – це шлях до становлення здорової особистості. «Відповідально управляти собою – означає вибір, а потім навчання на наслідках свого вибору...» [10, с. 44]. Здорова особистість – це, перш за все, відкритість своєму досвіду, переживання власних почуттів, отримання внутрішнього локус контролю й оцінки. У феноменологічному підході К. Роджерса відповідальність є метою і засобом прояву психологічного здоров'я людини. Педагогічна практика дослідника побудована на створенні умов для проявів людиною своєї відповідальності. Часове поняття «тут-і-зараз» дозволяє постійно центруватися на актуальних виборах, приймати самостійні рішення, звітувати собі про бажані становища. Педагогічна стратегія в руслі цього підходу – створення умов для переживання минулого досвіду, перенесення нової поведінки в майбутні ситуації.

Проблему онтології відповідальності людини у великій мірі розробляє екзистенційна психологія. Прихильники цього підходу вважають, що відповідальність лежить в основі пояснення нашого існування, оскільки вся репрезентація зовнішнього і внутрішнього світу є нашим власним породженням. Але власне подумки побудоване оточення – це тільки один аспект прояву відповідальності. Інший виявляється в поведінковому вияві, коли «...ми повністю є відповідальними за своє життя, не тільки за свої дії, а й за свою неспроможність діяти», – зазначає І. Ялом [15, с. 248].

У результаті ознайомлення із працями зарубіжних дослідників ми дійшли висновку, що основними стрижнем відповідальності вони вважають моральну дію, яка ґрунтується на моральних цінностях (обов'язку, совісті) [4, с. 30–31].

Аналіз психологічних досліджень дозволяє констатувати, що поняття «відповідальність» пов'язується із: совістю, обов'язком (Е. Фромм, І. Ялом); покаранням (Дж. Мілль); метою і засобом прояву психологічного здоров'я людини (К. Роджерс); показником моральної зрілості особистості в регулюванні суспільних відносин (К. Хелкама); співвідношенням проблем свободи, волі і відповідальності (У. Джеймс); свободою і відповідальністю (Е. Фромм, В. Франкл); механізмом потенціалу особистості, що самоактуалізується (А. Маслоу).

Література:

1. Джеймс У. Прагматизм // Воля к вере. – М. : Республика, 1997. – С. 208–325.
2. Канішевська Л. В. Дослідження проблеми виховання соціальної зрілості старшокласників шкіл-інтернатів // Педагогічний альманах : зб. наук.пр. – КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2012. – Вип. 16. – С. 212–220.
3. Канішевська Л. В. Формування життєвої компетентності підлітків шкіл-інтернатів // Нові технології навчання. – 2006. – № 44. – С. 86–91.
4. Канішевська Л. В., Яценко А. А. Теоретико-методичні основи виховання відповідальності в молодших підлітків у позаурочній діяльності шкіл-інтернатів : монографія. – К. : ЦП «Компринт», 2016. – 400 с.
5. Маслоу А. Мотивация и личность // Психология личности [под ред. Д. Я. Райгородского]. – Хрестоматия. – Самара : БАХРАХ-М, 1999. – Том I. – С. 319–416.
6. Матвієнко О. В. Виховання школярів: педагогічні задачі та завдання. – К.: Фоліант, 2005. – 200 с.
7. Петько Л. В. Англійська мова для студентів-психологів та дефектологів. Дидактичний матеріал для практичних занять та самостійної роботи студентів з іноземної мови зі спеціальностей: 6.010105 «Корекційна освіта (за нозологіями)», 6.030102 «Психологія», 6.030103 «Практична психологія»: навч. посібник для студентів, магістрантів, аспірантів. – К. : Талком, 2015. – 160 с.
8. Петько Л. В. Відповідальність як одна із внутрішньоособистісних структурних детермінант соціально-комунікативної активності підлітків // Педагогіка вищої та середньої школи. – Кривий Ріг : КДПУ, 2008. – Вип. 20. – С. 180–187. URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/8060>
9. Петько Л. В. Соціально-комунікативна активність підлітків: теорія і практика [Монографія]. – К. : ВМУРОЛ «Україна». – 2010. – 268 с.; бібліогр. : С. 249–267.